

فن آوری اطلاعات و ارتباطات، زمینه‌ساز انقلاب جهانی حضرت مهدی (عج)

مهدی قاسمی نراقی

رضا مرادی خلیفه‌لو

چکیده

سختی‌های زندگی امروز بشری، به خصوص نابرابری اجتماعی، افزایش فقر و ضریب جینی، بردگی نوین و انواع آلودگی‌های خودساخته بشری، باعث گردیده تا توجه به ظهور منجی بشریت، که همان یار غایب از نظر و امام منتظر، حضرت مهدی (عج) است، بیش از پیش معطوف گردد. با توجه به اینکه پس از ظهور و قیام این منجی، حکومت مورد نظر باید شرایط ویژه‌ای داشته باشد، نیازمند بسترهای مناسب نیز می‌باشد. در این مقاله سعی می‌شود تا به بررسی نقش یکی از جدیدترین فن‌آوری‌های بشری، یعنی فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات، به عنوان یک زیرساخت اساسی در این خصوص پرداخته شود. به همین منظور با بیان برخی از ویژگی‌های انقلاب آن حضرت و دولت کریمه آن، طبق احادیث و روایات، نقش این فن‌آوری، طبق گفته کارشناسان، در برآورده شدن آنها مورد کنکاش قرار می‌گیرد.

کلمات کلیدی: فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات، ویژگی حکومت جهانی حضرت مهدی (عج)، انقلاب، زیرساخت، تهدید فن‌آوری.

مقدمه

جهان در آشوب و تلاطم به سر می‌برد. هر روز اخبار کشته شدن، دستگیری و بی‌خانمانی مردمان بر اثر تروریسم، جنگ، تظاهرات مردمی و بلایای طبیعی خودساخته، که حاصل بی‌مسئولیتی بشریت است، از اطراف و اکناف به گوش می‌رسد. به‌رغم پیشرفت سریع بشر در علوم و فنون و دستاوردهای فن‌آوری و صنعتی، می‌توان با نگاهی به گذشته‌ای نه چندان دور گفت که انسان امروزی در تنگنای بیشتری نسبت به دوران قبل می‌باشد. به‌رغم بهبود یک

سری شاخص‌های مادی زندگی بشری، نظیر افزایش باسوادی و نظایر آن، بسیاری از شاخص‌های معنوی نظیر صداقت و اعتماد متقابل، در سراسری سقوط قرار گرفته‌اند. از طرف دیگر شاخص‌های اجتماعی نظیر فقر، شکاف بین طبقات دارا و ندار به دلیل عدم برابری اجتماعی، آمار ناامیدکننده‌ای را نشان می‌دهند. در چنین شرایطی بشریت و به خصوص طبقه محروم به دنبال منجی‌هایی هستند که در مذاهب مختلف از آنها نام برده شده است.

این منجی از نظر شیعیان و حتی بسیاری از اهل تسنن، امام دوازدهم، حضرت صاحب العصر، امام مهدی (عج) بوده که با ارائه اسلام خالص، توجه تمام انسان‌های پاک فطرت، با هر مذهب و فرقه‌ای را جلب نموده و اسلام واقعی را بر سراسر جهان حکم فرما خواهد نمود. بدیهی است که در مقابل این امر، انسان‌نماهای دیو سیرت که منافع مادی خود را در خطر می‌بینند، به پا خاسته و حضرت به کمک یاران خود با آنان مبارزه نماید. پس از این انقلاب، جهان به صورت یک پارچه تحت حکومت صالح و جود نازینش قرار خواهد گرفت. چگونگی سیستم حکومتی حضرت که با حضور نخبگان حقیقی عالم بشریت محقق خواهد شد، فراتر از تفکر ماست؛ چراکه تا به حال تجربه نشده است و به گونه‌ای است که حتی مردگان عالم نیز از این حکومت بهره خواهند برد و ستم‌ها از جهان زدوده خواهد شد.^۱ اما در خصوص اینکه این حکومت چه ویژگی‌هایی دارد، احادیث و روایات زیادی ذکر شده که از مهم‌ترین آنها می‌توان به برابری اجتماعی و تکامل بشریت اشاره نمود. بدیهی است که ایجاد چنین ویژگی‌هایی نیازمند زیرساخت‌های مناسب نیز می‌باشد؛ چراکه خداوند امور جهان را براساس نظام علت و معلول قرار داده است.^۲ به نظر نویسنده یکی از مهم‌ترین این زیرساخت‌ها، فن آوری اطلاعات و ارتباطات می‌باشد که در مورد نقش و اهمیت آن در ادامه بحث خواهد شد.

به این منظور ابتدا تعریفی از این فن آوری و خلاصه‌ای از کاربرد و اهمیت آن در زندگی امروزی ارائه شده و سپس با ذکر ده ویژگی دولت کریمه، نقش این فن آوری در ظهور و بروز آنها مورد بررسی قرار خواهد گرفت. در انتها نیز به برخی خطرات موجود در این زمینه اشاره خواهد شد.

^۱. نجم‌الدین طبری، چشم‌اندازی به حکومت مهدی (عج).

^۲. شهید مرتضی مطهری، انسان و سرنوشت.

فن آوری اطلاعات و ارتباطات چیست؟

واژه فن آوری اطلاعات و ارتباطات (ICT یا فاوا)^۳ که از سال ۱۹۹۰ رایج گردید،^۴ عبارت است از گردآوری، سازماندهی، ذخیره و نشر مناسب اطلاعات، اعم از صوت، تصویر، متن یا اعداد، که با استفاده از ابزارهای ارتباطی صورت پذیرد. محوری ترین هدف این فن آوری، دسترسی سریع به اطلاعات و انجام امور بدون در نظر گرفتن فواصل جغرافیایی و فارغ از محدودیت های زمانی است.

پیش از این، علم کامپیوتر معمولاً در رده علوم نظری و با تأکید بر جنبه های آموزشی و محاسباتی در نظر گرفته می شد؛ اما از زمانی که بحث نظام اطلاع رسانی^۵ مطرح گردید، این فن آوری بیشتر در خدمت فعالیت های غیر کامپیوتری نظیر مدیریت دانش و اطلاعات قرار گرفت و این حوزه ها فصول مشترک زیادی با هم پیدا کردند. فن آوری اطلاعات و ارتباطات شامل چهار جزء اصلی سیستم (اعم از نیروی انسانی، ماشین یا کامپیوتر، چه سخت افزار و چه نرم افزار)، داده اطلاعاتی (نظیر متن، تصویر، صوت و آمار)، رسانه (نظیر نشریات، تلویزیون، رادیو و شبکه های اینترنت و اینترنت) و بستر ارتباطی (نظیر خطوط تلفن، شبکه های بی سیم، پست و فیبر نوری) بوده و در مواردی همچون سیستم مدیریت یک پارچه، سیاست گذاری کلان، بررسی فراآماري اطلاعات، ایجاد شاخص های رقمی کیفیت، فرآیندسازی مدیریت، کنترل سیستم ها، مدیریت شبکه ها، تولید، مدیریت و انتقال فایل ها در محیط های چندرسانه ای، تولید مطالب علمی و موارد بسیار دیگر کاربرد دارد. برخی از ویژگی ها و مزایای استفاده از این فن آوری در سازمان ها، ارگان ها و دولت ها عبارت اند از:^۶

۱. بهبود در کیفیت اطلاعات و نیز منابع اطلاعاتی؛

۲. کاهش زمان پردازش اطلاعات؛

^۳. Information and Communication Technology.

^۴. Alfonso Molina, "1992 and European integration: Opportunities and difficulties in high technology collaboration", Futures, Volume 22, Issue 5, June 1990, Pages 496-514.

^۵. Information Systems.

^۶. نشریه دنیای کامپیوتر و ارتباطات، سال دهم، ش ۹۱.

۳. تقلیل فشار کار (بار وارده) بر گروه‌های درگیر در امور مربوطه؛

۴. کاهش هزینه‌ها؛

۵. ارتقای سطح خدمات قابل ارائه؛

۶. ارتقای راندمان و بازدهی کاری؛

۷. ارتقای سطح رضایت‌مندی ارباب رجوع.

این فن آوری می‌تواند در زیرساخت‌های فقیر توزیع و دسترسی، با هزینه نسبی اندک، جهشی شگرف ایجاد نموده و حتی با ایجاد امکان اظهارنظر به مردمی که دورافتاده، زبان بسته و غیرقابل بروز بوده‌اند، تأثیر بسیار زیادی در بهبود حکومت‌گردانی بر جای گذارد. بنا به گفته دکتر درخشان: «الکترونیکی کردن کشور علاوه بر اینکه منجر به شکسته شدن تحریم‌ها علیه ایران می‌شود، مرزهای تجارتي را نیز گسترش می‌دهد».^۷ ممکن است این فن آوری به تنهایی گرسنگی را ریشه‌کن نکند یا مرگ و میر کودکان را نگاهد، اما عاملی بسیار بااهمیت است که رشد اقتصادی و برابری اجتماعی را تسریع می‌نماید.

امروزه فن آوری اطلاعات، مرزها را کنار زده و یک جهان ویژه با امکانات و توانایی‌های ویژه خلق کرده است و به همین دلیل مدیران آینده‌نگر، استراتژی‌ها و برنامه‌ریزی‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت سازمان خود را بر پایه استفاده از این فن آوری تدوین نموده و مطمئن هستند که این سرمایه‌گذاری‌ها در راستای پیشرفت سازمانشان بوده و بسیاری از هزینه‌های آن را پوشش می‌دهد. بر همین اساس نظریه‌هایی مانند ایجاد دولت‌های الکترونیکی، شهرهای الکترونیکی، آموزش الکترونیکی، بانکداری الکترونیکی، تجارت الکترونیکی و سازمان‌های مجازی مطرح گردیده است.^۸

^۷. روزنامه ایران، ۲۰ فروردین ۱۳۸۸.

^۸. علی‌رضا مقدسی، مبانی فن آوری اطلاعات.

مطابق منشوری که هشت کشور صنعتی جهان در سال ۱۳۷۹ در اوکیناوا به امضا رساندند، فن آوری اطلاعات و ارتباطات به عنوان محور حیاتی توسعه و رشد در جوامع بشری مطرح شده است.^۹ به نظر می‌رسد این فن آوری که از تازه‌ترین دستاوردهای علمی بشر است، توانایی‌ها و قابلیت‌های بسیاری را به جامعه انسانی عرضه کرده و می‌تواند در رفع مشکلات موجود جامعه بشری مفید و مؤثر واقع شود.

از طرف دیگر، پس از ابداع هر فن آوری، مدت زمانی به طول می‌انجامد تا در مقیاس عمومی مورد استفاده قرار گیرد که ضریب نفوذ نام دارد؛ مثلاً تلفن پس از ۷۴ سال، رادیو پس از ۳۸ سال، کامپیوترهای شخصی پس از ۱۶ سال، تلویزیون پس از ۱۳ سال و «وب» پس از ۴ سال، موفق به جذب پنجاه میلیون استفاده‌کننده شده‌اند. این نشان می‌دهد که نسل جدید ابزارهای فن آوری اطلاعات، ضریب نفوذ فوق‌العاده‌ای داشته و بسیاری در سراسر جهان بر این عقیده‌اند که تسریع و تعدیل در فرایند تبادل دانش و اطلاعات از طریق فن آوری‌های جدید ارتباطی و اطلاعاتی، نقشی بسیار کلیدی در دستیابی به توسعه، توسعه منابع انسانی و توسعه پایدار ایفا خواهد کرد و جامعه مبتنی بر دانش و اطلاعات به عنوان الگوی توسعه پایدار شناخته خواهد شد.^{۱۰}

در ادامه مشاهده خواهد شد که این فن آوری چگونه به ایجاد انقلاب جهانی حضرت و برپایی دولت موعود کمک کرده و به طور مستقیم در برآورده شدن چه ویژگی‌هایی از آن حکومت جهانی، نقش مؤثر ایفا می‌نماید.

ویژگی‌های حکومت حضرت مهدی(عج) و نقش فن آوری اطلاعات و ارتباطات در تحقق آنها

الف) جهانی بودن انقلاب حضرت مهدی(عج)

^۹. نشریه نیویورک تایمز، ۲۴ ژولای ۲۰۰۰.

^{۱۰}. سیدوحید عقیلی، توسعه در عصر ارتباطات و جامعه اطلاعاتی، فصل‌نامه رسانه، سال ۱۶، ش ۶۴.

امام صادق(ع) می‌فرماید: «زمانی که حضرت قائم(ع) قیام می‌کند، مردم را مجدداً به اسلام فرا می‌خواند و به امری هدایت می‌کند که فراموش شده و جمهور از آن منحرف شده‌اند...»^{۱۱}

آنچه مسلم است، انقلاب صاحب‌العصر و الزمان(عج) یک انقلاب منطقه‌ای نبوده و به صورت فراگیر در تمام ممالک اتفاق می‌افتد، و کلمه جمهور بدون مضاف‌الیه نیز در حدیث به همین نکته اشاره دارد. انقلاب جهانی، انقلابی صرفاً سیاسی و جغرافیایی نیست، بلکه انقلابی است در دل و روح انسان‌ها که به واسطه تشنگی آنها به معارف حقیقی صورت می‌گیرد. این امر تنها توسط فن‌آوری‌های نوین ارتباطی و اطلاعاتی صورت می‌پذیرد.

به این جملات دکتر فیل آتر^{۱۲} عضو هیئت مدیره انجمن ارتباطات آمریکا و استاد ارتباطات دانشگاه لوئیزیانا توجه نمایید: «امروزه یک فرد به تنهایی می‌تواند انقلابی را آغاز کند و حتی اگر در زندان باشد ویدیویش می‌تواند زمینه‌ساز یک انقلاب باشد. رسانه‌های اجتماعی در کنار روش‌های فوری ارسال پیام از طریق تلفن‌های همراه هوشمند می‌توانند به سرعت پرده از جنایت‌ها و تخلفات بردارند و اعتراضات و حتی انقلاب را به همراه داشته باشند. یک نکته شگفت‌انگیز درباره این فن‌آوری‌ها و خدمات این است که اجازه می‌دهند افراد هم‌فکر در سراسر جهان به عنوان گروه‌های چندملیتی قدرتمندی که می‌توانند تغییرات مثبتی به وجود آورند، گرد هم آیند»^{۱۳}.

یعنی با همین فن‌آوری فعلی، که هر روزه نیز پیشرفت جدیدی در آن به وجود می‌آید، می‌توان یک انقلاب جهانی به وجود آورد. اگر این انقلاب دارای بنیان‌های قوی فکری و فطری باشد، آتش آن نه تنها خاموش نشده، بلکه به سرعت همه‌جا سرایت نموده و باعث پیروزی آن انقلاب خواهد شد. بنا بر اعتقادات ما، انقلاب حضرت مهدی(عج) دارای چنین بنیان‌هایی هست. آن حضرت با انتشار معارف زلال و اسلام ناب، تمام دل‌های پاک را در سراسر جهان با خود همراه نموده و حکومتی یک‌پارچه را براساس عدل و قسط در سراسر زمین برپا خواهد نمود. صدور پیام‌های انقلاب اسلامی ایران به اقصا نقاط عالم، به‌رغم تمام ضعف‌های ما در فن‌آوری‌های نوین، مثال قطره‌واری از این دریا می‌باشد.

^{۱۱}. مجلسی، بحارالانوار، ج ۵۱، ص ۳۰.

^{۱۲}. Phil Auter.

^{۱۳}. ماه‌نامه مدیریت ارتباطات، ش ۲۵.

ب) حکومت یکپارچه جهانی

از امام صادق(ع) روایت شده است: «در آن هنگام که قائم قیام کند، هیچ سرزمینی باقی نخواهد ماند، مگر اینکه شهادت به یکتاپرستی و نبوت در آن ندادا داده خواهد شد».^{۱۴} یا در حدیث پیامبر گرامی اسلام(ص) که در بخش بعد ذکر می‌گردد، اشاره شده که «زمین» از قسط و عدل پر می‌شود، نه فلان مملکت یا...؛ پس در حکومت حضرت، مرزها معنی فعلی خود را از دست می‌دهند و دنیا یک‌پارچه می‌شود و جامعه‌ای مطابق با سنت رسول خدا(ص) و نیازهای بشری تشکیل می‌گردد.^{۱۵}

احتمالاً تاکنون بارها اصطلاح دهکده جهانی را شنیده‌اید. واژه‌ای که اولین بار در سال ۱۹۶۲ میلادی توسط مارشال مک لوهان^{۱۶} در کتاب «کهکشان گوتنبرگ: شناخت انسان چاپی» مطرح گردید. از دیدگاه وی، دنیای امروز یک دنیای الکترونیکی است و رسانه‌های الکترونیکی با گسترش خود فاصله‌های زمانی و مکانی موجود میان انسان‌ها را از بین برده‌اند. به عبارتی دقیق‌تر، وسایل ارتباط جمعی جدید مانند تلویزیون، رادیو، مطبوعات، اینترنت و... شیوه‌های زندگی بشری را تحت تأثیر خود قرار داده و متحول نموده و به گونه‌ای جهان کنونی را به یک دهکده کوچک تبدیل کرده‌اند.^{۱۷}

مک لوهان این دهکده کوچک را دهکده جهانی می‌نامد که در آن افکار و اعمال جوامع از یک‌دیگر پنهان نمی‌باشند و در عین حال تاریخ شاهد به منصف ظهور رسیدن یک نوع جدید از فردگرایی انسانی است. از دیدگاه وی در دهکده جهانی، هرگونه اتفاقی که در یک نقطه می‌افتد قابل تسری و تعمیم به دیگر نقاط دهکده است؛ چراکه فرایند تبادل اطلاعات، علوم و اندیشه با سرعت قابل ملاحظه‌ای در جریان است. بنابراین جهانی‌سازی را می‌توان فرایند فشردگی فزاینده زمان و مکان دانست که مردم دنیا به واسطه آن و به صورت آگاهانه در جامعه جهانی ادغام

^{۱۴}. مجلسی، بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۳۴۰.

^{۱۵}. مدنی بجستانی، نظام نوین جهانی و شیوه حکومت حضرت مهدی(عج)، چهارمین همایش بین‌المللی دکتترین مهدویت.

^{۱۶}. Marshall McLuhan.

^{۱۷} .Marshall McLuhan, "The Gutenberg Galaxy: The Making of Typographic Man", 1962, University of Toronto Press, Scholarly Publishing Division

می‌شوند. به بیان دیگر، جهانی‌شدن معطوف به فرایندی است که در جریان آن فرد و جامعه در گستره جهانی با یکدیگر پیوند می‌خورند.

از ۱۹۶۲ تاکنون، مدت زمان زیادی نمی‌گذرد، با این حال پیش‌بینی مک لوهان خیلی سریع‌تر از آنچه خودش تصور می‌کرد تحقق پیدا کرد. هم‌اکنون وسایل ارتباط جمعی با یاری گرفتن از تکنولوژی ماهواره‌های مخابراتی و شبکه‌های اعجاب‌انگیز اینترنت، تمامی نقاط دنیا را به هم پیوند داده است و امکان ارتباط سریع و آسان را فراهم کرده است و تازه این ابتدای کار است؛ ولی وسایل ارتباطی فقط یک وسیله و ابزار هستند و موضوع بااهمیت‌تر نحوه به کارگیری این ابزارها و مدیریت داده‌های آنهاست که در دوران حکومت صاحب الامر (عج) براساس دستورات الهی صورت گرفته و جامعه انسانی را به سعادت می‌رساند. به عبارت دیگر، فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات که امروزه به عنوان ابزاری در دست قدرت‌های بزرگ جهانی برای سلطه یک‌پارچه بر جهان تبدیل شده است، ان‌شاءالله در آینده‌ای نزدیک تحت سیطره امام منتظران درآمده و حکومت یک‌پارچه موعود را محقق می‌نماید و بر اثر آن، ظنین شهادتین از سراسر جهان به گوش خواهد رسید.

ج) گسترش عدالت و رفع ستم

یکی از ویژگی‌های دولت امام زمان (عج) و شاید مهم‌ترین ویژگی آن، عدالت اجتماعی و رفع ظلم و ستم از سراسر گیتی می‌باشد. رسول‌الله (ص) می‌فرماید: «مهدی (عج) از فرزندان من است که برای او غیبتی است. زمانی که ظهور کند، زمین را آن‌چنان که از ظلم و جور پر شده است، از قسط و عدل پر می‌سازد».^{۱۸}

آن حضرت در حدیث دیگری می‌فرماید: «مژده باد شما را به ظهور و برانگیخته شدن مهدی (عج) در امت من، در حالی که اختلافات، تمام مردم را دربر گرفته و فاصله طبقاتی زیاد گشته است، آنگاه حضرتش زمین را از قسط و عدل پر می‌کند، همان‌گونه که از جور و ستم پر شده بود، ساکنان آسمان و زمین از او راضی و خشنود بوده، اموال را به طور مساوی بین مردم تقسیم می‌نمایند».^{۱۹}

^{۱۸}. مجلسی، بحارالانوار، ج ۵۱، ص ۸۱

^{۱۹}. علی بن عیسی اربلی، کشف الغمه فی معرفه الائمه، ج ۳، ص ۲۶۱.

این احادیث و نظایر آن، در کتب شیعه و سنی، از شهرت و تواتر فوق‌العاده‌ای برخوردار است، و در اغلب آنها عناوین قسط و عدل در کنار هم آمده است که یقیناً فرقی‌هایی با یکدیگر دارند؛ مانند اینکه گفته‌اند: «عدل اعم از قسط است»؛ «قسط فقط رعایت حق دیگران است و عدل، رعایت حق همه چیز و همه کس»؛ «قسط فقط در مورد دیگران به کار می‌رود، و عدل در مورد رابطه انسان با خود، خدا و دیگران»؛ «قسط ضد جور است و عدل ضد ظلم».

شاید خواننده بگوید که خوب عدالت اجتماعی چه ربطی به فن‌آوری اطلاعات دارد؟ به این سخنان محمد ناظمی‌پور، معاونت اسناد هویتی اداره کل ثبت احوال اصفهان، در مورد دولت الکترونیک که یکی از شاخه‌های مورد توجه فن‌آوری اطلاعات می‌باشد توجه فرمایید: «دریافت برابر خدمات دولتی برای همه مردم، تسهیل خدمات به مردم، کاهش سفرهای درون‌شهری و برون‌شهری، افزایش بازدهی و بهره‌وری، کاهش هزینه‌ها، تسریع در ثبت، جمع‌آوری و دسترسی (آسان و بدون اشتباه) به آمار و اطلاعات، رفع مشکلات مربوط به کمبود نیروی انسانی از مزایای دولت الکترونیک است».^{۲۰} وی در ادامه می‌افزاید: «دولت الکترونیک مقدمه‌ای برای عدالت اجتماعی است و ما باید از این مرحله عبور کنیم».

یا به گفته دکتر درخشان: «دولت الکترونیک پیونددهنده دولت با شهروندان، بنگاه‌های اقتصادی و دیگر سازمان‌ها اعم از دولتی و غیردولتی است» و «در چنین وضعیتی نقش انسان با ارج نهادن به کرامت انسانی تنها به سیاست‌گذاری‌های کلی محدود می‌شود و از بین رفتن رانت خواری در تجارت را به دنبال خواهد داشت».

شهرام روزبهبانی، معاون دفتر سنجش و ارزش‌یابی مهارت سازمان فنی و حرفه‌ای کشور در بازدید از نمایشگاه دولت مهر: «راه‌اندازی سامانه جامع دولت الکترونیک که از ابتدای سال گذشته اجرایی شده، عدالت اجتماعی و تکریم ارباب رجوع را به دنبال دارد».^{۲۱} و چه بسیار سخنان مشابه از مسئولان دولتی و اساتید در این خصوص وجود دارد.

^{۲۰}. خبرگزاری تسنیم، ۲۴ آذر ۱۳۹۲.

^{۲۱}. خبرگزاری مهر، ۴ شهریور ۱۳۹۱.

مگر نه این است که عدالت اجتماعی یعنی برخورداری یکسان مردم از خدمات اجتماعی، جلوگیری از رانت خواری، کاهش شکاف بین دارا و ندار، و توسعه یافتگی یکسان همه جوامع. همه این مقوله‌ها تنها با استفاده صحیح از فن آوری اطلاعات امکان پذیر خواهد شد.

یکی از مهم ترین مثال‌های نابرابری اجتماعی، فاصله توسعه یافتگی شهرها و روستاهاست. توسعه روستایی فاصله میان شهر و روستا را کاهش داده و سطح زندگی را در روستاها همانند شهرها ارتقا می‌بخشد. یکی از عواملی که باعث شده است سطح زندگی در روستاها نسبت به شهرها به مراتب پایین تر باشد، عدم دسترسی روستاییان به خدمات عمومی جامعه است. بنابراین یکی از محورهای اصلی توسعه در روستاها باید حول محور توسعه دسترسی روستاییان به خدمات عمومی شکل گیرد. در صورتی که دسترسی گسترده روستاییان به خدمات عمومی از جمله خدمات بهداشتی، آموزشی، فرهنگی، اقتصادی و غیره فراهم شود، انگیزه مهاجرت به شهرها تا حد بسیار زیادی کاهش می‌یابد. فن آوری اطلاعات و ارتباطات ابزاری است که می‌تواند برای توسعه دسترسی روستاییان به خدمات عمومی مورد استفاده قرار گیرد.^{۲۲}

از کاربرد فن آوری اطلاعات و ارتباطات در رفع بی‌عدالتی، می‌توان مثال‌های متعددی زد، اما هنگامی که صحبت از بی‌عدالتی می‌شود، اولین مقوله‌ای که به ذهن عامه خطور می‌نماید، بی‌عدالتی مالی است. باید یادآور شد که تجارت آزاد تنها با توسعه این فن آوری و فراهم نمودن بسترها و قوانین مناسب آن امکان پذیر می‌شود. بالطبع در چنین فضایی دیگر تحریم، گران فروشی، بزخری، رانت خواری، تقلب و دیگر سوءاستفاده‌های مالی، که مصداق بارز بی‌عدالتی هستند، معنایی نخواهد داشت.

(د) رفع فقر

دیگر ویژگی دولت موعود که به نوعی ناشی از ویژگی عدالت اجتماعی آن می‌باشد، رفع فقر از جهان و بی‌نیازی مردمان است. پیامبر گرامی اسلام (ص) می‌فرماید: «در آخرالزمان - پس از مدت طولانی سختی و تنگ‌دستی - امامی وجود دارد که به مردم بذل و بخشش می‌نماید، شخصی پیش او می‌رود و او با دو دست خویش مال را جمع نموده

^{۲۲} محمد رضا اخوت و علی اکبر جلالی، تعامل روستاهای الکترونیکی با شهرهای الکترونیکی، اولین کنفرانس بین‌المللی شهر الکترونیکی.

و به او می‌دهد، در آن زمان آن قدر مال و خیر به مردم می‌رسد که هم و غم شخص این است که در میان فامیلش کسی را بیابد که صدقه مالش را از او قبول نماید.^{۲۳}

و از آن حضرت در جای دیگر نقل شده است که: «... تا جایی که دستور می‌دهد منادی فریاد زند و بگوید: چه کسی نیاز به مال دارد؟ کسی از مردم به جز یک نفر پاسخ نمی‌دهد؛ به او گفته می‌شود برو پیش خزانه‌دار و به او بگو که مهدی (عج) دستور داده که به من مال عطا کنی، خزانه‌دار به او می‌گوید: آنچه می‌خواهی بدون شمارش برگیر و ببر، تا آن اموال در اختیار او قرار می‌گیرد پشیمان می‌شود و می‌گوید من حریص‌ترین و طمع‌کارترین فرد امت محمد (ص) بودم. آن مرد اموال را برمی‌گرداند، اما از او نمی‌پذیرند و به او گفته می‌شود: ما آنچه را که دادیم، پس نمی‌گیریم».^{۲۴}

همانطور که ذکر شد، اجرای صحیح عدالت اجتماعی باعث رفع فقر می‌شود. از طرف دیگر روایات زیادی وجود دارد که اشاره به وفور نعمت در حکومت مهدوی، به دلیل کاهش گناه امت دارد که این نیز به همراه عدالت اجتماعی زمینه‌های رفع فقر را بیشتر فراهم می‌نماید؛ اما آنچه نگارنده می‌خواهد به آن اشاره نماید، نقش مستقیم فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات در رفع فقر و محرومیت است.

مطابق گزارش برنامه توسعه سازمان ملل متحد (UNDP)، فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات تنها راه کاهش فقر در جهان است.^{۲۵} طبق این گزارش، کم‌هزینه‌ترین راه جهت توسعه و ایجاد اشتغال و رفع فقر برای کشورهای توسعه‌نیافته‌ای که توان ایجاد زیرساخت‌های فیزیکی سنگین را ندارند، استفاده از این فن‌آوری می‌باشد. بهتر است موضوع با ارائه یک مثال مشخص تر شود. بنا به گفته دکتر علی اکبر جلالی: «اگر یک درصد به ضریب نفوذ اینترنت

^{۲۳}. علاءالدین علی المتقی الهندی، کنز العمال فی سنن الاقوال و الافعال، ج ۱۴، ص ۲۷۴.

^{۲۴}. علی بن عیسی اربلی، کشف الغمه فی معرفه الائمه، ج ۳، ص ۲۶۱.

^{۲۵}. Joint OECD/UN/World Bank "Global Forum on the Knowledge Economy: Integrating Information and Communication Technology in Development Programmes", March 2003 in Paris.

در جامعه‌ای اضافه شود، به ازای هر نفر ۵۹۰ دلار، و اگر یک درصد به تلفن‌های همراه اضافه شود، ۲۴۰ دلار به GDP (درآمد ناخالص تولیدی) آن کشور اضافه می‌شود.^{۲۶}

این مثال‌ها به طور واضح گوشه‌ای از نقش مستقیم گسترش فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات را در راستای درآمدزایی و کاهش فقر نشان می‌دهد. نقش دیگر فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات در جهت کاهش فقر، امکان رشد و توسعه علمی جوامع، و به طبع آن افزایش درآمد سرانه آنها می‌باشد، که در ادامه مورد بحث قرار خواهد گرفت.

ه) رفع بیکاری

حضرت امام محمد باقر(ع) می‌فرمایند: «در عصر قائم(ع) بیکاری به طور کامل از جوامع ریشه کن خواهد شد؛ چون آن بزرگوار بیکاری و بلا تکلیفی را از بین خواهد برد. آزادی شغلی و مسافرت و تجارت و سرمایه، به همه مردم ارزانی خواهد شد و مالیات و قانون‌های ظالمانه جمع می‌شود».^{۲۷} جهت تحقق بخشیدن به این امر باید تا حد امکان اشتغال‌زایی نمود؛ اما این مسئله هزینه‌بر بوده و باید راه‌حلی پیدا نمود که با کمترین هزینه این مسئله تحقق یابد.

امروزه بیشتر تجارت جهانی به سمت ارائه خدمات، سوق پیدا نموده است و «تا سال ۲۰۴۵ میلادی، ۹۳ درصد فعالیت‌های اقتصادی دنیا به بخش خدمات اختصاص خواهد یافت. به عنوان مثال در بخش کشاورزی، در حال حاضر تنها ۲۰ درصد مشاغل مربوط به این بخش در جهان به مزرعه و زمین کشاورزی اختصاص دارد و مابقی به بخش‌های خدماتی نظیر بازاریابی و فروش مربوط می‌شود». بدیهی است که آینده تجارت به تجارت الکترونیک اختصاص دارد، بنابراین «باید نگاه سنتی به بازرگانی را رها کرد و به دنبال تحول‌آفرینی در این بخش بود».^{۲۸}

هم‌اکنون یکی از بزرگ‌ترین دغدغه‌های خانواده‌ها، نداشتن شغل مناسب برای جوانانشان می‌باشد. بنابراین اگر صنعتی یا فن‌آوری بتواند با هزینه اندک ایجاد اشتغال نماید، یک راه‌حل فوق‌العاده است. به این گفته پرویز رحمتی، رئیس نظام صنفی رایانه‌ای کشور، دقت نمایید: «در حوزه فاوا با کمترین هزینه ایجاد شغل می‌شود؛ یعنی

^{۲۶}. روزنامه جام جم، ۲۹ بهمن ۱۳۸۵.

^{۲۷}. طوسی، الغیبه، ص ۲۸۱.

^{۲۸}. یازدهمین همایش تجارت الکترونیک.

اگر برای ایجاد یک شغل در صنایع دیگر حدود حداقل ۱۵ میلیون تومان (در سال ۱۳۹۰) سرمایه‌گذاری لازم است، در این حوزه با یک سوم آن می‌توان ایجاد شغل کرد.^{۲۹} بنابراین همان‌طور که صندوق توسعه سازمان ملل اعلام کرده، بهترین راه‌حل برای ایجاد شغل در کشورها، گسترش فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات در آنها می‌باشد.

این مسئله در رقابت‌های انتخابات ریاست جمهوری سال ۱۳۹۲ نیز مد نظر برخی کاندیداها قرار گرفت که متأسفانه پس از انتخابات به فراموشی سپرده شد. در هر صورت برای کشورهایی نظیر کشور ما که با کمبود بودجه و همچنین تحریم‌ها رو به رو است، شاید تنها راه‌حل معضل بیکاری، استفاده از این فن‌آوری باشد. از طرف دیگر اگر به گفته دکتر درخشان توجه شود، متوجه می‌شویم که این فن‌آوری باعث می‌شود که نقش انسان تنها به سیاست‌گذاری‌های کلی محدود شود که همان ارج نهادن به کرامت انسانی است که در دولت یار از بالاترین جلوه خود برخوردار است.

و) افزایش شگفت‌انگیز دانش و معرفت

در زمان حکومت امام زمان (عج)، ۲۵ جزء باقی‌مانده از ۲۷ جزء علم، آشکار شده و ابزار دانش‌اندوزی آن‌چنان گسترش می‌یابد و فراگیری معارف آن‌قدر آسان می‌شود که انسان‌ها از دانش یکدیگر بی‌نیاز می‌شوند.

امام صادق (ع) می‌فرماید: «علم بیست و هفت حرف است؛ همه معارفی که پیامبران صلوات الله علیهم آورده‌اند، دو حرف است. پس مردم تا امروز بیش از این دو حرف را نشناخته‌اند. پس زمانی که قائم ماقیام کند، بیست و پنج حرف دیگر را ظاهر و با آن دو حرف قبلی ضمیمه ساخته و در بین مردم منتشر گرداند.»^{۳۰}

همچنین امیرالمؤمنین (ع) درباره دوران پس از ظهور امام مهدی (عج) فرموده‌اند: «دانش در دل‌های مؤمنین انداخته می‌شود؛ در آن زمان مؤمن، نیازی به دانش برادر ایمانی خویش پیدا نمی‌کند.»^{۳۱}

^{۲۹}. روزنامه جام جم، ۲۳ مهر ۱۳۹۰.

^{۳۰}. مجلسی، بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۳۶.

^{۳۱}. همان، ج ۵۳، ص ۸۶.

بدیهی است که دست‌یابی به دانش، به غیر از علم‌لدنی، و حتی تولید آن نیاز به دسترسی به منابع آن، یعنی اطلاعات دارد. از لحاظ تاریخی، دست‌یابی به اطلاعات از طریق رسانه‌های مکتوب (کتاب، روزنامه، مجله و...) حاصل می‌گردید. لیکن امروزه، فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات افق جدیدی را در رابطه با تولید و عرضه اطلاعات ارائه نموده است. بدیهی است با استفاده مناسب از دستاوردهای فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات، می‌توان بسیار سریع‌تر و راحت‌تر از قبل اقدام به فراگیری دانش و تولید علم نمود. شاید از این نگاه، بتوان مهم‌ترین رسالت فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات را ایجاد زیرساخت و بستر مناسب برای فراگیری و تولید علم در نظر گرفت. در جوامعی که توانسته‌اند زیرساخت مناسبی (صرفاً زیرساخت ارتباطی مورد نظر نمی‌باشد) در رابطه با فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات ایجاد نمایند، شرایط مناسبی نیز برای استفاده از دانش فراهم آمده و میزان تولید دانش در این گونه جوامع، ارتباط مستقیمی با زیرساخت فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات آنان داشته است. قطعاً در جوامع توسعه‌یافته، برآیند استفاده از دانش مثبت بوده و با توجه به زیرساخت‌ها و سیاست‌های تدوین شده، امکان تولید دانش فراهم‌تر می‌گردد.

در گذشته، دانش از طریق کارشناسان و ارتباط مستقیم با فراگیران به آنان منتقل می‌گردید؛ برای مثال جوینده دانش باید به صورت فیزیکی در دانشگاه حضور می‌یافت. بدیهی است در این حالت، میزان سرمایه‌گذاری محدود به قیمت و تعداد کارشناسان مورد نظر بود که می‌بایست رسالت انتقال دانش به مخاطبان خود را انجام دهند؛ اما امروزه استفاده از فن‌آوری‌هایی نظیر ویدئو کنفرانس و به خصوص رسانه‌های ارتباط جمعی، نظیر رادیو و تلویزیون برای نشر دانش معمول شده است. جهت تقریب به ذهن می‌توانید نقش این فن‌آوری‌ها در جهت ارتقای سطح دانش شهروندان یک جامعه در رابطه با یک بیماری خاص یا حوادث رانندگی و آموزش‌های مربوطه را تصور نمایید.

بدیهی است که ارتقای سطح دانش، تأثیر مستقیم و مثبتی بر کیفیت زندگی شهروندان یک جامعه را به دنبال داشته و شرایط مناسبی را برای توسعه همه‌جانبه فراهم می‌نماید. درآمد سرانه، یکی از شاخص‌های مهم به منظور سنجش میزان موفقیت برنامه‌های توسعه است که همواره در آمار اعلام‌شده توسط سازمان‌ها و نهادهای دولتی به آن استناد شده تا میزان موفقیت برنامه‌های توسعه، نشان داده شود. به منظور آشنایی با تأثیر دانش بر توسعه و در نهایت افزایش درآمد سرانه شهروندان یک جامعه، دو کشور غنا و کره جنوبی را در نظر بگیرید. براساس مستندات بانک جهانی،

چهل سال قبل، میزان درآمد سرانه دو کشور کره جنوبی و غنا معادل یکدیگر بوده است، در حالی که امروزه درآمد سرانه کره‌ای‌ها، شش مرتبه بیشتر شده است. براساس بررسی انجام شده، بیش از پنجاه درصد نابرابری فوق، به استفاده موفقیت‌آمیز کره‌ای‌ها در رابطه با فراگیری و استفاده از دانش برمی‌گردد.

ز) عمومی شدن قضاوت

حضرت امام باقر(ع) می‌فرماید: «و در زمان او به شما حکمتی داده می‌شود به طوری که زن‌ها در خانه‌هایشان با کتاب خدا و سنت رسول خدا(ص) قضاوت می‌نمایند».^{۳۲}

یکی از دلایل این ویژگی، همان ویژگی افزایش شگفت‌انگیز دانش و معرفت در حکومت مهدوی می‌باشد؛ ولی سیستم‌های هوشمند تعاملی که امروزه در حال گسترش بوده، و متأسفانه در کشور ما در این زمینه خیلی کاری صورت نگرفته است، می‌توانند این امر را محقق نمایند. از نمونه این سیستم‌ها می‌توان به بازی‌های کامپیوتری، تلویزیون‌های تعاملی، نرم‌افزارهای آموزش زبان، تشخیص مزاج و... اشاره نمود.

بنا به گفته حمید شهریاری، رئیس وقت مرکز آمار و فن‌آوری اطلاعات قوه قضائیه، این قوه در حال طراحی یک نظام گسترده در عرصه خدمات الکترونیک قضایی است تا مردم بتوانند تا جایی که قانون و شرع اجازه می‌دهد بدون حضور در محاکم، خدمات قضایی دریافت کنند.^{۳۳} بنابراین این مسئله یک امر ناشدنی نبوده و با وجود فن‌آوری‌های جدید در زمان ظهور شاید امری پیش پا افتاده نیز محسوب شود. این ویژگی آنجا خود را بیشتر نمایان می‌کند که منطقی و نمودار جریان^{۳۴} و گردش سیستم توسط حجت الهی ارائه گردد؛ چراکه در این صورت هیچ تناقضی بین قوانین نبوده، احکام فطری شده و در نظر فطرت‌های پاک کاملاً مقبول واقع خواهد شد. در این حالت هر فردی می‌تواند با استفاده از سیستم تعاملی هوشمند جهانی طراحی شده جهت قضاوت، با ارائه شواهد و قرائن به راحتی قضاوت صحیح را دریافت نماید.

ح) پیشرفت حواس انسانی (با فن‌آوری‌های نوین)

^{۳۲}. همان، ج ۵۲، ص ۳۵۲.

^{۳۳}. فارس نیوز، ۱۷ خرداد ۱۳۸۹.

^{۳۴}. Flow Chart.

امام صادق (ع) می‌فرماید: «هنگامی که قائم ما قیام کند، خدواند چنان قوای بینایی و شنوایی به شیعیان ما می‌دهد که از راه دور بدون واسطه، او را دیده و سخن او را می‌شنوند».^{۳۵}

این امر با همین فن‌آوری‌هایی که امروزه در اختیار ماست، نظیر سیستم‌های کنفرانس ویدیویی یا تلفن‌های همراه نسل جدید، نیز امکان‌پذیر است و مسلماً استفاده از آنها در آینده بسیار راحت‌تر و همگانی‌تر خواهد شد. حتی فن‌آوری‌های جدید به سویی می‌رود که مخاطب شما در راه دور، در نزدیکی شما تجسم بخشیده شده و شما می‌توانید او را لمس کرده و یا ببوید.

و یا حضرت پیامبر اکرم (ص) در جایی می‌فرماید: «... و نیز نوک تازیانه و بند نعلین با انسان‌ها حرف می‌زند و ران انسان از آنچه اهل (خانه) او بعد از او انجام داده‌اند به انسان خبر می‌دهد».^{۳۶}

شاید چنددهه پیش، چنین امری شبیه به معجزه بود، ولی امروزه وسایل گوناگونی نظیر هندزفری بلوتوثی و وسایل جاسوسی پیشرفته به همراه فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات این امور را تا حدود زیادی امکان‌پذیر نموده‌اند.

ط) در دسترس بودن حاکم برای عامه مردم

ویژگی دیگری که حکومت حضرت صاحب الزمان (عج) باید داشته باشد و خاصیت تمام حکومت‌های صالح می‌باشد، در دسترس عامه بودن حاکم (و فرمانداران وی) می‌باشد. مولی‌الموحدين امام علی (ع) در بخشی از نامه ۵۳ نهج البلاغه خطاب به مالک اشتر می‌فرماید: «پس بخشی از وقت خود را به کسانی اختصاص ده که به تو نیاز دارند، تا شخصاً به امور آنان رسیدگی کنی». یا در جای دیگر همین نامه می‌فرماید: «در کار آنها (بازرگانان و صاحبان صنایع) بیندیش! چه در شهری باشند که تو به سر می‌بری، یا در شهرهای دیگر». و در ادامه می‌فرماید: «همواره در فکر مشکلات آنان (محرومان و مستضعفان) باش و از آنان روی برمگردان، به ویژه امور کسانی را بیشتر رسیدگی کن که به تو دسترسی نداشته و کوچک و خوار شمرده می‌شوند».^{۳۷}

^{۳۵}. مجلسی، بحار الانوار، ج ۵۳، ص ۶۰.

^{۳۶}. سیوطی، درالمنثور، ج ۶، ص ۵۶.

^{۳۷}. سید رضی، نهج البلاغه، نامه ۵۳.

صحیح است که امام همواره بر احوال ما شاهد و ناظر است و همین الآن که وی را بخوانیم، سخن ما را می شنود؛ لیکن این ارتباط باید دوسویه باشد و همچنین ویژگی یادشده باید برای حکمرانان و فرمانداران وی نیز صادق باشد. رسیدگی شخصی فرمانداران به برخی امور، نیاز به یک سیستم ارتباطی و اطلاعاتی فراگیر، شامل رسانه‌ها و بانک‌های اطلاعاتی قوی دارد. نمونه بسیار ساده‌ای از این قضیه در دولت قبل راه‌اندازی شد و ان شاءالله در آینده کامل خواهد شد.

ی) اصلاح یک شبه امور

یک ویژگی استثنایی انقلاب مهدوی، اصلاح امر فرج آن حضرت در یک شب می‌باشد. در قسمتی از یک حدیث از سید و سالار شهیدان (ع) در خصوص حضرت قائم (عج) آمده است: «... خداوند برای او امر (فرج)ش را در یک شب اصلاح می‌نماید».^{۳۸}

باید دید که چگونه امر فرج تنها در یک شب اصلاح می‌شود. وسایل ارتباط جمعی، نظیر رسانه‌ها در این قضیه نقش بسیار مهمی ایفا می‌نمایند. یک مثال بسیار کوچک از تحقق چنین چیزی، همان دهه فجر انقلاب اسلامی است که به‌رغم امکانات رسانه‌ای محدود انقلابیون، ظرف یک دهه امر انقلاب اسلامی، که سال‌ها مردمان ایران‌زمین منتظر آن بودند، اصلاح شد. به عنوان یک مثال از امکان‌پذیری این قضیه، تصور نمایید فردی چون حجت بر حق الاهی که از کنه وجودی تمام کائنات مطلع است و تمام جوانب ضعف و قوت شخصیتی ما را می‌داند، آیا نمی‌تواند پیامی را برای تک تک انسان‌ها تهیه نماید که فطرت پاک آنها (به جز دیوسیرتان انسان‌نما) را به غلیان درآورده و چشم حق‌جوی آنها را معطوف آن یگانه قطب عالم امکان نماید؟ بدیهی است که پاسخ این سؤال آری است. این پیام‌ها می‌تواند در قالب یک پیامک، رایانامه یا نظایر آنها در یک لحظه و با یک کلیک به تمام افراد در سراسر دنیا ارسال شود. جهت تقریب به ذهن می‌توانید شارژ کارت سوخت خودرو، یا دریافت مبالغ مربوط به هدفمندی یارانه‌ها را در نظر بگیرید که هر ماه با یک کلیک انجام می‌پذیرد.

^{۳۸}. مجلسی، بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۵۲.

در کنار مزایای این فن آوری، باید به برخی تهدیدهای ناشی از آن نیز توجه شود که در ادامه بیان گردیده و سپس راهکارهایی برای آن ارائه خواهد گردید.

تهدیدهای فن آوری اطلاعات و ارتباطات

در این بخش نویسنده سعی دارد که تنها با ذکر سخنان اندیشمندان و مسئولان، خطرات فن آوری اطلاعات و ارتباطات را یادآور شود. از نظر نگارنده این خطرات ناشی از این فن آوری نبوده، بلکه ناشی از کوتاهی‌های انجام گرفته در خصوص آن و چالش‌هایی هستند که بر روی آنها فکر نشده است.

دکتر جلالی: «شکاف دیجیتالی بین کشورها در حال افزایش است. به عنوان مثال، سرمایه‌گذاری اروپا برای دستیابی به تجارت الکترونیک به ازای هر نفر ۲۴۴۵ دلار است؛ در حالی که این رقم برای کشور ما در حدود ۹ دلار است».^{۳۹}

دکتر جلالی: «اتحادیه جهانی مخابرات حداقل دسترسی کاربران به اینترنت را ۲۵۶ کیلوبیت در ثانیه دانسته و به عنوان شاخص ضریب نفوذ اینترنت محاسبه می‌کند. از نظر اتحادیه جهانی مخابرات، ایران اینترنت ندارد و ضریب نفوذ اینترنت در ایران زیر یک درصد است».^{۴۰}

دکتر جلالی: «پهنای باند بالا، افزایش درآمد ناخالص داخلی را به دنبال دارد؛ بنابراین کندی دسترسی کاربران به اینترنت در ایران باعث می‌شود تا علاوه بر تنش‌های روانی که کاربران از وقت بیهوده و اضافی گذاشتن برای ورود به اطلاعات فضای سایبر متحمل می‌شوند، خسارات مالی زیادی نیز به جامعه وارد شود».^{۴۱}

با توجه به آنکه تمامی ملت‌ها در ایجاد ابر بزرگراه اطلاعاتی نتوانسته‌اند فعالانه شرکت داشته باشند، اینترنت تنها به تکتیر و تشدید نابرابری‌های مزمن تکنولوژیک جهانی مبدل شده است.^{۴۲}

^{۳۹}. همایش تجارت الکترونیک و بررسی فرصت‌های سرمایه‌گذاری در کشورهای عربی و اسلامی.

^{۴۰}. خبرگزاری مهر، ۴ مرداد ۱۳۸۹.

^{۴۱}. خبرگزاری جهان نیوز، ۲۲ اسفند ۱۳۹۱.

^{۴۲}. بوسا ابو، امپریالیسم سایبر (روابط جهانی در عصر جدید الکترونیک)، ترجمه پرویز علوی.

دکتر محمدحسین یادگاری: «شبکه‌های اجتماعی در کنار نکات مثبت، تهدیدهایی هم مانند ترویج شایعات، تبلیغات ضددینی، نقض حریم خصوصی، دور ماندن از اجتماع و انزوا و تغییر رفتار انسان‌ها نیز دارند».^{۴۳}

سردار احمدی مقدم: «در شبکه‌های اجتماعی قدرت‌های جهانی که پایه آنها در گذشته اقتصادی و نظامی بوده، امروزه در حال انتقال قدرت به سمت گونه‌های اطلاعاتی و فرهنگی هستند؛ یعنی شیوه جدیدی از استعمار.» و «امروز ابزار فضای مجازی برای کسب و حفظ برتری برای قدرت نرم است.» و «از تهدیدهای فضای مجازی می‌توان به آبروبری، تشکیل باند فساد، لهو و لعب و کلاه‌برداری اینترنتی اشاره کرد که متأسفانه در کشور ما هم به چشم می‌خورد».^{۴۴}

راهکارها

همانطور که پیشتر نیز اشاره گردید، از نظر نگارنده، تهدیدات ذکرشده در حوزه فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات ناشی از کم‌کاری و بی‌برنامگی دولت‌مردان بوده و باید با سرعت هرچه تمام‌تر برنامه‌های کوتاه‌مدت و بلندمدتی را با استفاده از نظر کارشناسان در این حوزه تدوین نمود. برخی راهکارهایی که مناسب است در این خصوص مدنظر قرار گیرد عبارت‌اند از:

- افزایش پهنای باند و سرعت اینترنت برای همه افراد جامعه؛

- راه‌اندازی شبکه اینترنت داخلی (ملی)؛

- ایجاد حساب^{۴۵} اینترنت ملی برای همه افراد جامعه؛

- تعلیم و تربیت شهروندان الکترونیکی؛

- استفاده از فیلترینگ سفید به جای فیلترینگ سیاه؛

^{۴۳}. همایش بررسی ابعاد شبکه‌های اجتماعی.

^{۴۴}. همان.

^{۴۵}. Account.

- تفهیم مجازی بودن فضای وب از طریق رسانه ملی؛

- تقویت پلیس سایبر و اطلاع‌رسانی در این خصوص به عامه؛

- افزایش حجم حضور رسانه‌ای در این حوزه، جهت مقابله با انواع روش‌های تهاجم فرهنگی؛

- سرمایه‌گذاری بر روی تبلیغات در این حوزه؛

- ایجاد تمهیدات و برنامه‌ریزی‌های لازم جهت انتقال امور به بخش خصوصی.

نتیجه‌گیری

از جمع‌بندی مطالب گفته شده در ده بند مربوط به ویژگی‌های حکومت مهدوی، چنین برمی‌آید که فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات یک زیرساخت اساسی جهت برآورده شدن مقدمات ظهور، انقلاب و حکومت امام مهدی (عج) بوده و باید از فرصت‌های آن استفاده کامل را نمود؛ اما در کنار این مطلب به برخی تهدیدهای این فن‌آوری اشاره شد و مشخص گردید که این تهدیدات ناشی از این فن‌آوری نبوده، بلکه ناشی از کوتاهی‌های انجام گرفته در خصوص آن و ایجاد محیط‌ها و قوانین مربوط به آن است که باید هرچه سریع‌تر با توجه همگانی مسئولین قوای سه‌گانه و ایجاد برنامه‌ریزی‌های صحیح کوتاه‌مدت و بلندمدت به صورت ملی برطرف شوند. در این راستا ده راه‌کار اساسی نیز جهت تقویت بنیه کشورمان در حوزه این فن‌آوری ارائه گردید که در صورت توجه به آنها می‌توان انتظار داشت که شاهد جهشی سریع در این حوزه بوده و به جای مصرف تولیدات فرهنگی دیگران، بتوان فرهنگ ناب اسلامی را عرضه داشته و مقدمه‌ای برای ظهور منجی عالم بشریت فراهم نمود.

فهرست منابع:

منابع فارسی:

۱. بوسا ابو، امپریالیسم سایبر (روابط جهانی در عصر جدید الکترونیک)، ترجمه پرویز علوی، چاپ اول: انتشارات ثانیه، ۱۳۸۵.
۲. خبرگزاری تسنیم.
۳. خبرگزاری جهان نیوز.
۴. خبرگزاری مهر.
۵. روزنامه ایران.
۶. روزنامه جام جم.
۷. سید رضی، نهج البلاغه.
۸. سیدوحید عقیلی، توسعه در عصر ارتباطات و جامعه اطلاعاتی، فصلنامه رسانه، سال ۱۶، زمستان ۱۳۸۴، ش ۶۴.
۹. سیوطی، درالمنثور.
۱۰. شهید مرتضی مطهری، انسان و سرنوشت، چاپ دوازدهم: انتشارات صدرا، ۱۳۷۲.
۱۱. طوسی، الغیبه.
۱۲. علاءالدین علی المتقی الهندی، کنز العمال فی سنن الاقوال و الافعال.
۱۳. علی بن عیسی اربلی، کشف الغمه فی معرفه الائمه.
۱۴. علی رضا مقدسی، مبانی فن آوری اطلاعات، چاپ اول: انتشارات دانشگاه امام رضا(ع)، ۱۳۸۷.
۱۵. فارس نیوز.
۱۶. ماهنامه مدیریت ارتباطات، خرداد ۱۳۹۱، ش ۲۵.
۱۷. مجلسی، بحارالانوار.
۱۸. محمدرضا اخوت و علی اکبر جلالی، تعامل روستاهای الکترونیکی با شهرهای الکترونیکی، اولین کنفرانس بین المللی شهر الکترونیک، ۱۳۸۶.

۱۹. مدنی بجستانی، نظام نوین جهانی و شیوه حکومت حضرت مهدی (عج)، چهارمین همایش بین‌المللی
دکترین مهدویت، ۱۳۸۷.

۲۰. نجم‌الدین طبسی، چشم‌اندازی به حکومت مهدی (عج)، چاپ چهارم: انتشارات بوستان کتاب، قم، ۱۳۸۲.

۲۱. نشریه دنیای کامپیوتر و ارتباطات، سال دهم، تیر ۱۳۸۹، ش ۹۱.

۲۲. نشریه نیویورک تایمز.

۲۳. همایش بررسی ابعاد شبکه‌های اجتماعی، تهران ۲۰ مهر ۱۳۹۲.

۲۴. همایش تجارت الکترونیک و بررسی فرصت‌های سرمایه‌گذاری در کشورهای عربی و اسلامی، ۱۴
شهریور ۱۳۸۵.

۲۵. یازدهمین همایش تجارت الکترونیک، تهران، ۳ بهمن ۱۳۸۵.

منابع لاتین:

26. Alfonso Molina, "1992 and European integration: Opportunities and difficulties in high technology collaboration", Futures, Volume 22, Issue 5, June 1990.
27. Marshall McLuhan, "The Gutenberg Galaxy: The Making of Typographic Man", 1962, University of Toronto Press, Scholarly Publishing Division.
28. Joint OECD/UN/World Bank "Global Forum on the Knowledge Economy: Integrating Information and Communication Technology in Development Programmes", March 2003 in Paris.